

6. juuni 2023

Lahend 36418/20 - tõhus uurimine

Navalnõi vs. Venemaa (nr 3)

Artikkel 2

Asjaolud

20. augustil 2020 lennul Tomskist Moskvasse kukkus kaebaja ootamatult ja kaotas teadvuse. Pärast hädamaandumist Omskis osutati talle erakorralist esmaabi ning ta viidi kohalikku haiglasse, kus ta pandi kooma. Varsti pärast seda viidi ta üle ravile Saksamaale. Venemaal tehtud kohtuarstlikud ekspertiisid jõudsid järeldusele, et kaebajalt võetud proovidest ega muudelt analüüsimiseks esitatud esemetelt ei leitud tugevatoimelisi, mürgiseid, narkootilisi ega psühhotroopseid aineid. 2020. aasta septembris teatas Saksamaa valitsus, et mitme sõltumatu labori katsed näitasid ühemõttelisi tõendeid keemiarelvade konventsiooniga (CWC) keelatud Novitšoki ainete rühma kuuluva keemilise närvimürgi olemasolu kohta. Keemiarelvade Keelustamise Organisatsioon (OPCW) kinnitas keemiarelvade keelustamise konventsiooniga keelatud aine kasutamist.

Kaebaja jäi ellu. Siiski jäi ta mitmeks nädalaks intensiivravisse, millele järgnes mitu kuud taastusravi. Vahejuhtumi päeval esitati tema nimel taotlus algatada kriminaaluurimine tema mõrvakatse osas. Seejärel ühines ta oma esindajate palvega. Eeluurimine lõppes kriminaaluurimise algatamisest keeldumise otsusega. Kaebaja vaidlustas selle otsuse edutult.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 2 ja 13 ning kaebab selle üle, et Venemaa ametivõimud ei algatanud tema mõrvakatse osas uurimist ega viinud läbi tõhusat uurimist. Lisaks väidab ta, et teda mürgitati sellise keemilise ainega, millele on ainult riiklikul salateenistusel juurdepääs.

EIK seisukohad

Artikkel 2

EIK märkis, et esitatud asjaolude pinnalt ei olnud kahtlust, et kaebaja elu oli tõsisel ja otsesel ohus. Olenemata sellest, kas ta oli tõepoolest langenud ettekehatsetud rünnaku ohvriks või ründes kasutati keemiarelvi ja see toimus riigiagentide osalusel, ei olnud väide mürgitamise kohta ebausutav. EIK leidis, et selliste asjaolude pinnalt on riigil kohustus artikli 2 alusel läbi viia tõhus uurimine. Arvestades juhtumi olemust ja üldist konteksti, oli artikkel 2 kohaldatav.

EIK on juba varem Venemaa õigussüsteemi kontekstis leidnud, et „juurdluseelne uurimine”, millele ei järgnenud „eeluurimine”, ei ole olnud võimeline tuvastama asjakohaseid fakte ega võtma vastutusele vastutavaid isikuid. Ainuüksi asjaolu, et uurimisasutus keeldus algatamast kriminaaluurimist artiklite 2 ja 3 kohaldamisalasse kuuluvate usaldusväärsete väidete suhtes, võib viidata sellele, et riik ei ole täitnud oma kohustust viia läbi tõhus uurimine. Sellegipoolest hindas EIK, kas käesoleval juhul võisid juurdluseelse uurimise tunnused vastata tõhusa uurimise kriteeriumidele.

EIK märkis, et uurimine ei olnud avalik ega arvestanud kannatanu õigust menetluses osaleda. Valitsus ei ole esitanud dokumente nende väidetavalt tehtud uurimistoimingute kohta ning siseriiklikest kohtuotsustest ei ilmne, et siseriiklikud kohtud oleksid neid samme kontrollinud. Veelgi enam, valitsus ei ole EIK-le esitanud kohtuekspertiisi aruandeid, milles väideti, et kaebaja peopesadest ja

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

küünevahedest võetud tampooniproovides ega tema riidetelt ja muudelt analüüsimiseks esitatud esemetel ei leitud mürgiste või muude ainete jälgi. Seega on EIK-l võimatu tuvastada kohtuekspertiisi ulatust. EIK lisas, et kaebajal ei olnud võimalik saada kannatanu menetluslikku staatust, mistõttu oli ta ilma jäänud praktiliselt igasugusest võimalusest menetluses osaleda, määrata eksperte, esitada küsimusi või olla kursis menetluse käiguga.

Uurimise adekvaatsuse kohta leidis EIK, et siseriiklik uurimine ei suutnud esiteks uurida väiteid mõrvakatse võimaliku poliitilise motiivi kohta. See motiiv oleks pidanud olema uurimise oluline element. Kaebaja oli silmapaistev opositsioonitegelane, kelle aktiivsus, eriti korruptsioonivastases võitluses tõi kaasa tema mitmekordse vahistamise, kinnipidamise, süüdimõistmise ja väärkohtlemise ning mitmes kohtuasjas oli ta esitanud põhjendatud nõuded seoses tagakiusamisega poliitilistel põhjustel. Teada oli talle tehtud ähvardustest ja rünnakutest tema vastu. Teiseks, siis kui ilmnesis teated keemiarelvana määratletud aine kasutamise kohta, siis ei taasavatud menetlust, kuigi siseriiklikel uurimisasutustel oli selline kohustus. Valitsuse argumendi paikapidavust, mille kohaselt ei saanud uurimist algatada Saksamaa ametiasutuste koostöö puudumise tõttu, ei olnud võimalik kontrollida, kuna asjakohast materjali ei olnud EIK-le avaldatud. Kolmandaks, oleksid riigiasutused pidanud uurima tõsiseid väiteid riigi esindajate võimaliku seotuse või kokkumängu kohta, isegi kui need lõpuks osutusid alusetuks.

Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 2 menetlusliku osa rikkumise.

Teised artiklid

Kuna EIK tuvastas artikli 2 uurimise juures puuduse tõhusa uurimise kohta, siis EIK ei pidanud vajalikuks seda uurida eraldi artikli 13 alusel.

Artikkel 41

EIK leidis, et Venemaa peab kaebajale maksma mittevarelise kahju hüvitiseks 40 000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

6. juuni 2023

Lahend taotluste 5049/14 ja 5122/14 kohta - positiivsed kohustused

Pitsiladi ja Vasilellis vs. Kreeka

Artikkel 2

Asjaolud

Kaebajad, vähihaige lapse vanemad, ei pääsenud ligi nende nimele avatud arvelduskontole, millel oli kantud ligi 297 000 eurot annetusi. Annetused olid kogutud nende lapse ravi rahastamiseks Ameerika Ühendriikides. Sündmuste toimumise ajal ei lubanud seadusandlus annetuste kogumist teise isiku nimel oma arvelduskontole. Annetuste kogumine oli lubatud ainult teatud juhtudel ning näiteks spetsiaalselt loodud ühingute, fondide ja komiteede kontodele. Kaebajate poeg suri mõni päev pärast uue seaduse jõustumist, mis selgitas kehtivaid õigusakte ning võimaldas kaebajatele juurdepääsu kogutud rahalistele vahenditele.

EIK-sse pöördudes tuginevad kaebajad artiklile 2 ning leiavad, et siseriikliku seadusandluse mittetoimimine põhjustas nende poja surma.

EIK seisukohad

Artikkel 2

Kaebajate kaebus ei puudutanud arsti hooletust ega ravist keeldumist. Nende pojal oli juurdepääs meditsiinasutustele ja ravile. Kaebajate poeg oli saanud vastavat tasuta ravi nii riiklikes kui ka erahaiglates ning talle oli tehtud operatsioon ja elundisiirdamine. Samuti ei väitnud kaebajad, et riik oleks pidanud rahastama nende poja ravi põhjusel, et nad ei suutnud kulusid katta, ega kaevanud, et neil ei olnud juurdepääsu riiklikele vahenditele. Kaebajate kriitika ei olnud seotud eeskirjade puudumisega rahvatervise valdkonnas, vaid pigem olemasolevate raha kogumise eeskirjade üle, mida nad pidasid põhjendamatult piiravaks. Positiivsed kohustused tekivad artikli 2 alusel rahvatervise valdkonnas väidetava meditsiinilise hooletuse või ravist keeldumise kontekstis, kuid kumbki neist ei rakendu käesoleval juhul.

EIK märkis, et käesoleval juhul oli kaebuse ese raha kogumist ja kogutud annetustele juurdepääsu tingimusi reguleerinud eeskirjad, mille eesmärk oli tagada õiguskindlus ja kaitsta annetajaid ning vältida pettusi ja avalikkuse suuremeelsuse ärakasutamist. Järelikult taotlesid reeglid seaduslikku eesmärki, milleks oli korra rikkumiste ärahoidmine ja teiste isikute õiguste kaitsmine. Regulaatiivne raamistik ei hõlmanud põhimõtteliselt rahvatervise valdkonda ja artiklit 2 ei saa tõlgendada nii, et see nõuaks täpseid eeskirju, mis reguleerivad juurdepääsu annetustele.

Kaebajatele olid kättesaadavad eeskirjad, mille kaudu nad oleksid võinud taotleda tervishoiu erikomisjonide menetluses rahastamist oma poja haigla raviks välismaal. Kuigi EIK ei saanud spekuloida sellise taotluse tulemuse üle käesolevas asjas, ei olnud kaebajad esitanud konkreetset teavet, mis tõendaks, et nad olid seda menetlust kasutanud.

EIK märkis, et siseriiklikud ametiasutused olid tegutsenud heauskselt ega keeldunud astumast samme, et selgitada kaebajate kaebuse aluseks olnud raha kogumist käsitlevaid õigusakte. Kaebajad taotlesid 2000. aasta juunis luba oma poja haiglaravi kulude katmiseks vajaliku summa ülekandmiseks. Kaheksa kuud hiljem, 15. veebruaril 2001, võeti vastu raha kogumise reegleid muutev seadus. See oli jõustunud 2. märtsil 2001 ja tervishoiuminister oli kõnealuse loa väljastanud samal päeval. Siseriiklikud ametivõimud ei olnud keeldunud astumast aktiivseid samme, et võimaldada kaebajatele juurdepääsu kogutud rahalistele vahenditele, et nende poega ravida. Pank oli seadusemuudatuse ootuses üle kandnud 35 216 eurot.

EIK arvates ei ole võimalik anda abstraktset vastust küsimusele, kas suutmatus saada viivitamatut juurdepääsu välisriigis ravi eest tasumiseks kogutud rahalistele vahenditele kuulub artikli 2 kohaldamisalasse, sest isegi kui eeldada selle sätte kohaldumist siis kostjariik ei olnud jätnud täitmata elu kaitse nõuded.

EIK võttis arvesse juhtumi asjaolude traagilist olemust ja asjaolu, et kaebajate poeg suri kaks päeva pärast ministrilt loa saamist. EIK ei leidnud tõendeid, mis viitaksid sellele, et siseriiklikud ametivõimud olid jätnud täitmata artikli 2 kohase positiivse kohustuse. EIK ei suutnud leida põhjuslikku seost riiklike ametiasutuste käitumise ja lapse surma vahel. Sellest tulenevalt ei tuvastanud EIK artikkel 2 rikkumist.

Lahendile on lisatud ühe kohtuniku eriarvamus.

[Lahend](#) (prantsuse keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. juuni 2023

Lahend 27926/21 - sõnavabadus

Fragoso Dacosta vs. Hispaania

Artikkel 10

Asjaolud

Kaebaja, ametiühingu esindaja, osales 2014. aasta oktoobrist kuni 2015. aasta märtsini sõjaväebaasi Ferrol Military Arsenali ees igapäevastes protestides. Protestid olid korraldatud seetõttu, et arsenalil hoonete puhastuse eest vastutava ettevõtte töötajatele jäeti palgad maksmata. Sõjaväebaasi eest vastutas Kaitseministeerium. Sel perioodil pidasid töötajad koos mõne ametiühingu esindajaga igapäevaseid kogunemisi arsenalil ees (oma töökohas), oma protestidega seotud loosungite karjumist (nagu „lipp ei maksa arveid“), vilistamist ja üldiselt müra tekitamist. Need protestid langesid kokku iga päevase piduliku riigilipu heiskamisega sõjaväelaste juuresolekul. 30. oktoobril 2014 kell 8.00 viibis kaebaja koos ligi 30 protestijaga riigilipu piduliku heiskamise hetkel arsenalil ees. Ta hüüdis läbi megafoni: „Siin on kuradi lipu vaikus“ („*aquí tedes o silencio da puta bandeira*“) ja „Kuradi lipp tuleb põlema panna“ („*hai que prenderlle lume á puta bandeira*“). 6. veebruaril 2015 esitati kaebajale süüdistus Hispaania kriminaalkoodeksi artikli 543 alusel Hispaania solvamises. Talle määrati rahatrahv 1260 eurot, mille tasumata jätmise korral saanuks selle asendada vabaduskaotusega. Kaebaja kaebus Audiencia Provincialile jäeti rahuldamata, nagu ka tema *amparo* kaebus konstitutsioonikohtule.

EIK-sse pöördudes leidis kaebaja, et talle määratud kriminaalkaristus rikub tema õigust sõnavabadusele.

EIK seisukohad

Artikkel 10

EIK märkis, et kaebajale määratud kriminaalkaristus kujutas endast sekkumist tema sõnavabadusele. Sekkumine oli "seadusega ette nähtud" ja arvestades lipu kaitsmise kaudu saavutatava sotsiaalse ühtekuuluvuse edendamise tähtsust oli see selle sekkumise legitiimne eesmärk kaitsta "teiste õigusi". Seetõttu pidi EIK otsustama, kas määratud kriminaalkaristus oli "demokraatlikus ühiskonnas vajalik".

EIK nõustus, et kaebaja kasutatud keelt võib pidada provokatiivseks ja väljendite kasutamist põhjendamatuks. Samas ei ilmnunud mingeid viiteid korralagedustele või rahutustele pärast tema ütlusi ning Audiencia Provincial ega valitsus ei olnud püüdnud õigustada tema süüdimõistmist. Kuigi konstitutsioonikohus viitas kaebaja edastatud "sallimatuse tunde"le, ei olnud ta uurinud, kas oli piisavalt alust tuvastada, et tema avaldused olid kujutanud endast vihakõnet. Ei olnud väidetud, et kaebaja avaldustel oleks olnud laialdast avalikku mõju. Kuigi Audiencia Provincial väitis, et sõjaväelased olid kogenud „tugevat alandustunnet“, ei olnud kaebaja avaldused suunatud ühelegi isikule või isikute rühmale, vaid sümbolile. Nendega ei kaasnenud isiklikku ega varalist kahju. Kriminaalmenetlus oli algatatud üksnes riigiprokuröri (kes konstitutsioonikohtu menetluses palus *amparo* kaebuse rahuldamist) initsiatiivil ning tsiviilhagisid ei esitatud.

EIK märkis, et rahatrahvi suurus oli märkimisväärne ja eriti oluline oli asjaolu, et alternatiivse karistusena võis määrata vabaduskaotuse. Arvestades erilisi asjaolusid, oli määratud karistuse raskus ületanud süüteo raskuse. Kriminaalkaristus oli seega taotletava eesmärgiga võrreldes ebaproportsionaalne.

Kokkuvõtvalt ei olnud EIK veendunud, et siseriiklikud ametivõimud olid kaebaja süüdimõistmisel ja talle nii ülemäärase karistuse määramisel saavutanud kaalul olnud asjakohaste huvide vahel õiglase tasakaalu. Sellest tulenevalt tuvastas EIK artikkel 10 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Hispaania peab kaebajale maksma varalise kahju hüvitiseks 1260 eurot ning mittevaralise kahju hüvitiseks 6000 eurot.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

8. juuni 2023

Lahend 13329/21

Mitt vs. Eesti

Artikkel 3

Asjaolud

Kaebaja on kinnipeetav Viru Vanglas. 12. detsembril 2019 toimus tema alasti läbiotsimine, mida korraldasid naissoost vanglaametnikud. Kaebaja hinnangul alandas läbiotsimine korraldus tema inimväärikust. Kaebaja esitas kuriteoteate, kuid vangla ei alustanud kriminaalmenetlust, leides et selleks pole alust (KrMS § 199 lg 1 p 1). Kaebaja esitas seejärel kaebused nii Viru Ringkonnaprokuratuurile kui ka Riigiprokuratuurile, mida viimased ei rahuldanud. Riigiprokuratuuri määruse peale Tartu Ringkonnakohtule esitatud kaebuses leidis kaebaja esindaja, et vangivalvurite tegevus vastas KarS § 324 („Kinnipeetud isiku ebaseaduslik kohtlemine“) tunnustele. Tartu Ringkonnakohus märkis, et KarS § 324 objektiivse koosseisu täitmine eeldab kõigepealt seda, et kinnipeetava suhtes rikutaks mingeid kinnipidamist reguleerivaid eeskirju (nt vangistusseadust). Ringkonnakohus nõustus eelnevate menetlejate arusaamaga, et ükski vanglaametnik (ega keegi teine) selliseid eeskirju ei rikkunud ning seetõttu pole võimalik jaatada KarS § 324 objektiivset koosseisu. Tartu Ringkonnakohus nõustus, et kriminaalmenetluse alustamiseks ei ole alust ning jättis kaebuse rahuldamata (26. augusti 2020. a määrus kriminaalasjas nr 1-20-4991).

Kaebaja pöördus EIK-sse, toetudes konventsiooni artiklile 3 (piinamise, alandava ja ebainimliku kohtlemise keeld) ja artiklile 8 (õigus era- ja perekonnaelu puutumatusel).

EIK otsus

Otsuse tegi kolmeliikmeline kohtukoosseis (komitee), kes märkis, et kaebajaga toimunud tuleb käsitleda artikli 8 rikkumisena ja mitte artikli 3 rikkumisena. Teisisõnu lähenes kohus rikkumisele nõ kergema paragrahvi alusel. EIK rahuldus valitsuse deklaratsiooni tingimuste ja hüvitise summaga (2340 eurot) vaatamata kaebaja vastuseisule ning otsustas asja menetluse lõpetada.

[Otsus](#) (inglise keeles)